

av regleringsadministration med exempel från mjölksektorn.

Mer generellt behandlas inkomstpolitikens ekonomiska teori, de politiska institutionernas betydelse för utvecklingen av den sociala trygghetspolitiken och den penningpolitiska självständigheten i en liten öppen ekonomi. Några artiklar berör specifikt danska problem såsom planeringen av trafiken mellan Öst- och Väst-Danmark, bortfallet av studerande på ekonomilinjen samt inkomstfördelningen hos danska pensionärer.

Resultatet har blivit artiklar av varierande kvalitet och inriktning, från tämligen strikt vetenskapligt och även matematiskt inriktade bidrag till rena historiebetraktningar eller mera politiskt präglade inlägg. En fullständig presentation är m a o här omöjlig och i det följande utpekas endast vissa, högst subjektivt utvalda, slutsatser som kanske kan stimulera till ett närmare studium av boken.

Flera artiklar pekar på vanskligheterna av att driva olika typer av politik. Så hävdar t ex Peder Andersen att kostnaderna för att hantera regleringar vanligtvis försummas och ofta är betydande, inte minst därför att aktörer anpassar sitt beteende och då även tar hänsyn till risken av att bli upptäckta om regleringen kringgås. Torben Andersen och Ole Risager visar på svårigheterna att i löne- och finanspolitiken uppnå effektiva samarbetslösningar eftersom det ständigt finns ett incitament för inblandade parter att avvika från dessa för att därmed söka försätta sig i en ännu bättre situation. Martin Paldam illustrerar problemen med att bedriva en inkomstpolitik som ger bestående effekter.

Trots dessa vanskligheter vidgas ständigt den politiska sfären, inte minst på det sociala området (och framför allt i Sverige) som Friedrich Schneider påpekar. Han söker förklara benägenheten att i representativa demokratier ständigt utvidga dessa ambitioner och senare svårigheterna att "backa" systemet. I direkt-demokratier av schweizisk typ kan man med folkomröstningsinstrumentet lättare avgöra svåra val på detta område. Slutligen antyder Claus Vastrup det begränsade handlingsutrymmet för en självständig

Jon Vibe-Pedersen (red):

Økonomi og landbrug. Festschrift till Holger Gad

Den 25 januari 1986 fyllde professor Holger Gad 70 år och lämnade samtidigt sin professur vid Institut for Nationaløkonomi og Statistik vid Aarhus universitet. Med anledning härav, som en avskedshälsning och tack för en mångårig arbetsinsats, presenteras artikelsamlingen *Økonomi og landbrug* (Aarhus Universitetsforlag, 1986). Boken innehåller 20 artiklar, varav hälften berör Gads specialintresse, lantbruksekonomi. Där finns emellertid artiklar om t ex ekonomisk historia och penningteori som också varit delar av Holger Gads 35-åriga forskargärning.

Artiklarna i boken spänner m a o över ett brett spektrum av problemområden, från traditionella lantbruksekonomiska problem, såsom utvecklingen i lantbrukarnas åldersfördelning och lönebildningen i lantbruket, över förädlingssektorns problem till den rådande lantbrukspolitiska konflikten mellan EG och USA inför stundande GATT-förhandlingar och konsekvenserna av en ofullständig hantering

valutakurs- och penningpolitik i en liten öppen ekonomi.

På det lantbruksekonomiska området understryker Jørgen Gelting det nära sambandet mellan jordbrukets arbetserättning och priset på åkermark, något som ytterligare gör inkomstpolitik inom jordbrukssektorn till en vansklighet uppgift. Karsten Kyed och Carl Thomsen observerar att de danska lantbrukarna har en genomsnittsalder över 50 år och att de blir allt äldre, något som har betydelse för produktionsinriktningen i jordbruket. Indelas populationen i hel- och deltidslantbrukare får man emellertid ett annat mönster, såtillvida att heltidslantbrukarna, som utgör en allt lägre andel också blir allt yngre (nu ca 48 år), medan den ökande andelen deltidslantbrukare har en betydligt högre genomsnittsalder (ca 56 år).

Dessa förhållanden kan bidra till förståelsen av de modellresultat som Anton Hjortshøj-Nielsen presenterar. Han frågar sig om strukturomvandlingen i lantbruket i form av arealmässigt allt större gårdar ytterst beror av utvecklingen i en exogent skapad teknologi eller är betingad av en mer generell samhällsekonomisk utveckling där arbete ersätts med kapital som följd av ändrade relativpriser.

Modellresultaten visar att utvecklingen i överraskande hög grad kan förklaras av "factor price changes rather than catchall phrases such as technological change or economies of scale". Hjortshøj-Nielsen drar också slutsatsen att skillnaden mellan små och stora lantbruk mer beror av *storbrukarfördelarna* än av *stordriftsfördelarna*, eller m a o att de ekonomiska resultaten främst är avhängiga företagsledarens förmåga, där både ålder och förekomsten av deltidsarbete spelar väsentliga roller.

Slutligen pekar Arne Larsen på den stegrade spänningen mellan EG och USA på jordbrukspolitikens område. Orsakerna ligger långt tillbaka i tiden och är en oundviklig konsekvens av en långtgående interventionistisk politik hos dem båda. Han har svårt att förstå den upphetsade amerikanska kritiken av EG:s protektionism på jordbruksområdet eftersom USA intervenerat i jordbruket långt före EG och nu pläderar för ökad liberalism i internationell jordbrukshandel snarast

för att försvara sina stora exportmarknader och detta i en tid då Europa synes ekonomiskt försvagat.

EG har enligt Larsen snarast markerat en vändpunkt med sin numera ganska restriktiva prispolitik medan jordbruksstödet i den amerikanska budgeten slår ständigt nya rekord. Onekligen har interventionismen lockat in alltför stora resurser i jordbruket både i EG och USA och båda inser att politiken börjar bli alltför dyrbar. Problemen löses emellertid inte bäst genom offentliga dispyter, enligt Larsen, eftersom detta kan driva problemen alltför långt in på den politiska arenan och då från de ekonomiska sakförhållandena ur vilka de härrör.

Boken ger en god inblick i dansk ekonomisk, främst lantbruksekonomisk, diskussion och flera artiklar kan ha värde även för en svensk publik, inte minst därför att jordbruks- och EG-landet Danmark är ett intressant jämförelseobjekt vid analyser av den svenska livsmedelssektorn.

Professor Olof Bolin
Institutionen för ekonomi och statistik
Sveriges lantbruksuniversitet